

Sygn. akt V ACa 542/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Olga Gornowicz-Owczarek

Sędziowie: SA Irena Piotrowska
SA Aleksandra Janas (spr.)

Protokolant: Diana Pantuchowicz

po rozpoznaniu w dniu 13 lipca 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. J.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 24 kwietnia 2017 r., sygn. akt II C 492/16

1. oddala apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Aleksandra Janas

SSA Olga Gornowicz-Owczarek

SSA Irena Piotrowska

Sygn. akt V ACa 542/17

UZASADNIENIE

Powód K. J. wystąpił do Sądu Okręgowego w Gliwicach z pozwem, w którym domagał się zasądzenia od pozwanej „(...)Spółki Akcyjnej w W. kwoty 122.321,26zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 17 listopada 2016r. oraz kosztami procesu. Uzasadniając żądanie podał, że 30 października 2012r. zawarł z pozwaną umowę Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczonymi Funduszami Kapitałowymi „ (...)” o indeksie (...). Ponieważ po opłaceniu czterech składek w łącznej kwocie 100.000zł nie był w stanie wywiązywać się z umowy, została ona rozwiązana. Pozwana zatrzymała całość kwoty zaewidencjonowanej na rachunku powoda w wysokości dochodzonej pozwem i mimo wezwania odmówiła ich zwrotu. Powód argumentował, że brak jest jakiegokolwiek podstawy prawnej do zatrzymania przez pozwaną wpłaconych i zewidencjonowanych na jego rachunku środków, twierdził, że przy zawieraniu przedstawiciele pozwanej umowy koncentrowali się na wskazaniu jej zalet, pomijając związane z tą umową ryzyko, a nadto w ogólnych warunkach ubezpieczenia (OWU) pozwana zapewniła sobie prawo zatrzymania 100% środków zgromadzonych na rachunku podstawowym powoda prowadzonym przez nią na podstawie zawartej umowy, jeżeli rozwiązanie umowy nastąpi w pierwszym i drugim roku obowiązywania. Warunki te nie były z powodem indywidualnie uzgadniane, zostały mu narzucone treścią wzorców umownych i nie miał na ich treść żadnego rzeczywistego wpływu, a nadto wskazał, że klauzule dotyczące odmowy zwrotu wpłaconych środków mają charakter abuzywny i jako takie pozostają w sprzeczności z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>).

Pozwana domagała się oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu. Nie kwestionując faktu zawarcia umowy, wysokości opłaconych składek oraz odmowy ich zwrotu wskazała, że umowa ubezpieczenia była powiązana z innymi transakcjami dokonywanymi przez powoda, a jego żądanie nie uwzględnia kosztów pozwanej, poniesionych w związku z

umową, pomija też okoliczność, że w związku z zawarciem umowy powód uzyskał od pozwanej bonus w wysokości 25.000zł, której to kwoty obecnie także się domaga. Dodatkowo pozwana zakwestionowała stanowisko powoda o abuzywnym charakterze klauzul regulujących rozliczenia pomiędzy stronami w razie rozwiązania umowy.

Wyrokiem z 24 kwietnia 2017r. Sąd Okręgowy w Gliwicach zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 73.392,75 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 17 listopada 2016r., w pozostałym zakresie powództwo oddalił oraz orzekł o kosztach procesu. Rozstrzygając ustalił między innymi, że w dniu 30 października 2012 r. strony – powód jako ubezpieczający, a pozwana jako ubezpieczyciel – zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym „(...)” o indeksie (...), polisa nr (...). Zgodnie z umową powód zobowiązany był do opłacania składki podstawowej w kwocie 25.000zł kwartalnie. Suma ubezpieczenia wynosiła 100 zł. Do zawarcia umowy doszło przy użyciu wzorca umownego o nazwie: „Ogólne warunki ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi ze składką podstawową opłacaną regularnie (...) o indeksie (...) (OWU) wraz z załączoną do niego tabelą opłat i limitów o indeksie (...). Do umowy miał również zastosowanie Regulamin ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych oferowanych do umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi indeksie (...). W pierwszym roku obowiązywania umowy powód opłacił cztery kwartalne składki w łącznej kwocie 100.000zł, jedną składkę w formie bonusu w kwocie 25.000zł opłaciła powodowi pozwana. Z uwagi na to, że powód zaprzestał opłacania składek, w dniu 4 grudnia 2013r. umowa została rozwiązana, a na rachunku powoda zewidencjonowano kwotę 122.321,26zł. Od kwoty wartości polisy ubezpieczeniowej pozwana dokonała potrącenia całości zaewidencjonowanej kwoty, tj. 122.321,26zł, informując powoda, że wartość jego polisy po potrąceniach wynosi 0 zł. Pismem z 2 listopada 2016 r. powód wezwał pozwaną do zwrotu bezpodstawnie zatrzymanych kwot w wysokości 150.821,36 z polis o nr (...), pozwana jednak odmówiła. W oparciu o przedłożone regulaminy Sąd ustalił, że zgodnie z § 30 ust. 1 i 2 OWU do wyliczenia kwoty wypłaty wartości wykupu stosowany jest wskaźnik wykupu składający się z iloczynu wartości podstawowej polisy i wskaźnika wykupu wartości dodatkowej polisy oraz wartości dodatkowej polisy, przy czym zgodnie z ust.1 §30 OWU ubezpieczający ma prawo dokonać wypłaty wartości wykupu dopiero poczwąwszy od drugiej rocznicy polisy (po dwóch latach), a Towarzystwo pobiera opłaty za ryzyko ubezpieczeniowe, opłatę administracyjną, opłatę za zarządzanie i opłatę operacyjną (§41 OWU) zgodnie z tabelą opłat i limitów. Pkt 13 tabeli określał wskaźnik wykupu dopiero od trzeciego roku polisy na 20%. Ponadto ustalono, że umowę ubezpieczenia powód zawierał korzystając ze specjalnej oferty zakupu nieruchomości za pośrednictwem (...) Bank S.A.

W oparciu o powyższe okoliczności Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo jest częściowo zasadne. Wskazał na wstępie, że umowa ubezpieczenia została zawarta jako samodzielna umowa między stronami, a powód występował w niej w charakterze konsumenta. Sąd Okręgowy wskazał też, że spór koncentrował się na wynikającym z OWU uprawnieniu pozwanej do dokonania potrącenia z ogólnej wartości polisy kwoty („opłaty likwidacyjnej”), która w niniejszej sprawie pokrywała się z całością kwoty znajdującej się na rachunku powoda. Powód żądał zwrotu zatrzymanych środków twierdząc, że zapisy umożliwiające takie działanie mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Przywołując uregulowania zawarte w [art. 385^{\(1\)} k.c. \(http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093\)](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) i [art. 385^{\(2\)} k.c. \(http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093\)](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093), Sąd Okręgowy stwierdził, że dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone w rozumieniu tych przepisów muszą zostać spełnione cztery warunki: umowa jest zawarta z konsumentem, postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy „głównych świadczeń stron”. Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci dokumentów Sąd Okręgowy ustalił, że umowa będąca przedmiotem postępowania została zawarta pomiędzy stroną pozwaną jako przedsiębiorcą a powodem jako konsumentem, jej postanowienia nie zostały uzgodnione z powodem indywidualnie, do głównych świadczeń stron nie należała „opłata likwidacyjna”, a postanowienie OWU dotyczące opłat i sposobu ustalania wysokości wykupu w sposób, że w pierwszym i drugim roku wartość wykupu wynosi praktycznie 0%, a możliwość wykupu następuje dopiero w trzecim roku trwania umowy i wynosi 20% kształtując prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Analizując kwestię dopuszczalności zastosowania przez stronę pozwaną postanowień z § 28 i 30 ust. 3-4 OWU i pkt 13 tabeli opłat i limitów w związku z § 34 OWU wskazał, że sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezinformacji, wykorzystania niewiedzy klienta, podkreślił, że termin „interes konsumenta” rozumiany jest szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale inne niedogodności w różnych aspektach życia, natomiast określenie „rażący” odnosi się do wypadków znacznego, szczególnie doniosłego odbiegania przyjętego uregulowania od zasad uczciwego wyważenia praw i obowiązków. Na tej podstawie uznał, że zatrzymanie całego wpłaconego przez konsumenta świadczenia (składki) jest rażącym naruszeniem interesu strony i działaniem wbrew dobrym obyczajom. Działanie „wbrew dobrym obyczajom” w rozumieniu [art. 385^{\(1\)} §1 k.c. \(http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093\)](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093), w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się natomiast w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że postanowienia OWU dotyczące sposobu naliczania wysokości świadczenia wykupu, a właściwie braku możliwości zwrotu jakichkolwiek wpłaconych kwot w dwóch pierwszych latach trwania umowy kształtując prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Kwestionowane postanowienia OWU prowadziły bowiem do przejęcia przez stronę pozwaną całości aktywów powoda, kształtując prawa i obowiązki powoda w sposób niedopuszczalny w relacji konsument – przedsiębiorca. Zachodziła zatem rażąca dysproporcja pozycji stron stosunku zobowiązaniowego, a jednocześnie pozwana nie wykazała, iż potrącone kwoty wynikają w całości z poniesionych przez nią kosztów, związanych z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia. Badając abuzywny charakter postanowień zawartych w OWU Sąd Okręgowy przywołał też orzeczenia Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także decyzje Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydane w podobnych sprawach, w tym zwłaszcza Decyzję z 2 listopada 2015 r. nr (...) sygn. (...), wydaną po uprawdopodobnieniu stosowania przez (...) S.A. z siedzibą w W. praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających między innymi na: stosowaniu we wzorcach umów ubezpieczeń na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi mechanizmu opartego na ustalaniu wartości wykupu polisy w oparciu o tzw. wskaźnik wykupu, w związku z rozwiązaniem przez konsumenta umowy ubezpieczenia (w przypadku indywidualnych umów ubezpieczenia) i po przedstawieniu przez (...) S.A. z siedzibą w W. zobowiązania, iż podjęcie działania (między innymi) w ten sposób, że ograniczy kwoty pobierane w wyniku zastosowania opłaty likwidacyjnej lub wskaźnika wykupu produktu (także (...) o indeksie (...)) w ten sposób, że wartość składnika wykupu w pierwszym i drugim roku polisy będzie kształtować się na poziomie 75%. (...) S.A. miała zaproponować klientom aneksy uwzględniające wyżej wskazane zmiany (szczegółowo

wskazane w decyzji, zaś wspomniana decyzja nakładała na ubezpieczyciela obowiązek wykonania podjętych zobowiązań i złożenia w terminie 8 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji sprawozdania z realizacji wykonania przyjętego zobowiązania. W wykonaniu tej decyzji w dniu 20 grudnia 2016 r. między (...) S.A a Prezesem UOKiK zostało zawarte Porozumienie dotyczące umów, które obowiązywały w dniu 1 grudnia 2016r. i choć nie obejmowało umowy zawartej z powodem, Sąd uznał, że z uwagi na tożsame okoliczności zarówno decyzja, jak i porozumienie można było w sprawie stosować posiłkowo. Sąd Okręgowy doszedł od przekonania że powód powinien otrzymać od pozwanej kwotę 73.392,75 zł i wskazał, że uprawdzie postanowienia OWU nie mogą prowadzić do utraty wszystkich środków wpłaconych w pierwszym roku i drugim roku obowiązywania umowy ubezpieczenia, ale nie oznacza to brak możliwości pobierania jakichkolwiek opłat i kosztów przez pozwaną. Samo uprawnienie do pobierania opłat i kosztów nie może być uznane za klauzulę niedozwolone ponieważ zgodnie z [art.385^{\(1\)}§ 2 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>), jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Analogicznie zatem do wspomnianej decyzji i porozumienia (...) S.A, w pierwszym i drugim roku obowiązywania umowy miałyby możliwość potrącenia 25% środków gdyby umowa nadal obowiązywała. Ponieważ zawierając umowę powód otrzymał od pozwanej 25.000 zł tytułem bonusu, a sam wpłacił 100.000zł, bonus stanowił 20% wszystkich środków. Na koncie powoda w dniu rozwiązania umowy zaksięgowano 122.321,26 zł, zatem środków powoda z wpłaconych przez niego składek pozostawało 97.857 zł (80% z 122.321,26 = 97. 857 zł). W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że pozwana z tytułu kosztów i utraty oczekiwanych korzyści związanych z trwaniem umowy przez 10 lat mogła potrącić 25% uzyskanych środków, który to procent wskazywało powołane już porozumienie, dopuszczając możliwość ustalania kosztów pozwanej na wysokości 25% rachunku podstawowego. Uznał też Sąd Okręgowy, że nie są to koszty nadmiernie i pozostają w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy. Ostatecznie zatem by ze środków powoda w kwocie 97.857 zł pozwana mogła pobrać 25% tj. kwotę 24.464,25zł, a po jej odliczeniu powinna zwrócić 73.392,75 zł i taką kwotę Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda. W pozostałym zakresie powództwo jako niezasadne zostało oddalone. O odsetkach orzeczono na podstawie [art. 481 § 1 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>), przy uwzględnieniu określonego przez powoda terminu do spełnienia świadczenia. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło w oparciu o [art.100 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>).

W apelacji od tego wyroku, w części, w jakiej powództwo oddalono, powód zarzucił sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to: [art.233. § 1 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z [art.228 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) poprzez błędne przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie wiążąca jest decyzja Prezesa UOKiK nr (...) z dnia 2 listopada 2015r., ograniczająca zastosowanie wskaźnika wykupu, podczas gdy decyzja ta nie dotyczy wprost powoda z uwagi na fakt, że nie podpisał on aneksu uprawniającego pozwaną do zmiany umowy, a nawet gdyby to uczynił i tak nie zostałby pozbawiony możliwości dochodzenia dalszych roszczeń, [art.233. § 1 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z [art.228 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) poprzez błędne przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie wiążące jest porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2016r. przez Prezesa UOKiK i pozwaną w przedmiocie obniżenia kwot pobieranych przez pozwaną w wyniku zastosowania opłaty likwidacyjnej w sytuacji, gdy zostało ono zawarte bez udziału powoda i po rozwiązaniu umowy stron. Skarżący zarzucił również naruszenie [art.217 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z [art.227 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) poprzez oddalenie wniosku powoda o zobowiązanie (...) Bank S.A. do przedłożenia na rozprawę umowy o pośrednictwo ubezpieczeniowe zawarte przez pozwaną z tym bankiem, choć dowód ten miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. W ocenie skarżącego Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia prawa materialnego, to jest: [art.385^{\(1\)}§ 1 i 2 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>), poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że w rozumieniu tego przepisu skutki uznania klauzuli za abuzywną może być jej częściowa bezskuteczność, że można dokonywać miarkowania abuzywności i że skutki uznania klauzuli za abuzywną mogą zostać w późniejszym czasie ograniczone przez zawarcie porozumienia w tym przedmiocie przez Prezesa UOKiK i przedsiębiorcę stosującego tę klauzulę w umowie z konsumentem. Ponadto skarżący zarzucił naruszenie [art.28 ust.1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070500331) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070500331>) w związku z [art.385^{\(1\)}§ 1 i 2 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>) poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że w rozumieniu tego przepisu skutki uznania danej klauzuli za abuzywną mogą zostać ograniczone na mocy decyzji Prezesa UOKiK w przedmiocie uprawdopodobnienia stosowania przez przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W oparciu o przedstawione zarzuty powód domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenia kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja nie może odnieść skutku.

Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron. Podkreślenia wymaga bowiem, że podniesione w apelacji zarzuty dotyczące prawa procesowego opierają się na twierdzeniach o błędnych ustaleniach faktycznych to w istocie zmierzają do podważenia stanowiska Sądu Okręgowego o – jak się zarzuca – wadliwym uznaniu mocy obowiązującej opisanej wyżej decyzji Prezesa UOKiK oraz porozumienia dotyczącego obniżenia kwot pobieranych z tytułu opłaty likwidacyjnej. Kwestia ta, niezależnie od oceny zasadności tego zarzutu, odnosi się nie tyle do sfery ustaleń faktycznych, lecz do oceny wpływu faktu wydania wspomnianych aktów na treść łączącego strony stosunku prawnego.

Poza sporem pozostawały wszystkie okoliczności faktyczne ustalone przez Sąd Okręgowy, a dotyczące treści zawartej umowy oraz dodatkowych postanowień umownych, sposobu ich inkorporacji do umowy, wysokości wpłaconych składek, faktu udzielenia przez pozwaną bonusu i jego wysokości, a także okoliczności związanych z rozwiązaniem umowy i odmową pozwanej uczynienia zadość żądaniu wypłaty na rzecz powoda środków zaksięgowanych na jego koncie. Strony nie kwestionowały wreszcie faktu wydania decyzji Prezesa UOKiK i jej treści, podobnie jak i treści zawartego z pozwaną porozumienia. Niesporna była też wysokości tych środków. Sąd Apelacyjny akceptuje zatem wszystkie ustalenia poczynione

przez Sąd Okręgowy i bez zbędnego powtarzania czyni je własnymi z tym jedynie uzupełnieniem, że poza prowizją pozwana poniosła koszty zawarcia umowy z powodem w wysokości 28.378,43zł (niesporne, oświadczenie pełnomocnika powoda złożone na rozprawie apelacyjnej), natomiast sama umowa została zawarta na 10 lat (niesporne).

Niezasadne okazały się zarzuty naruszenia prawa procesowego. Jeśli idzie o zarzuty oparte na twierdzeniu o naruszeniu art.233. § 1 k.p.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z art.228 k.p.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) (punkt I. 1 i 2 apelacji), a także o związany z nim zarzut naruszenia art.28 ust.1 i 2 powołanej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art.385⁽¹⁾. § 1 i 2 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>) poprzez uznanie, że skutki uznania danej klauzuli za abuzywną mogą w późniejszym czasie zostać ograniczone na mocy decyzji i porozumienia zawartego przez Prezesa UOKiK z przedsiębiorcą, który klauzule takie w umowach z konsumentem stosował (punkt III. 3 i 4 apelacji), to należy podkreślić, że Sąd Okręgowy nie wypowiedział przypisanego mu poglądu o związaniu wskazanymi decyzją i porozumieniem, które miałyby doprowadzić do ograniczenia skutków abuzywności czy też ograniczenia konsumenta w dochodzeniu jego praw. Przeciwnie, z pisemnych motywów orzeczenia wynika jedynie, że Sąd Okręgowy zastosował wspomniane decyzję i porozumienie wyłącznie posiłkowo, mając na uwadze okoliczności faktyczne stanowiące podstawę wydania tych aktów. Skoro zatem Sąd nie wypowiedział poglądu kwestionowanego przez skarżącego, zarzuty odnoszące się do tego zagadnienia są bezprzedmiotowe. Wobec przyznania przez pełnomocnika powoda wysokości tzw. pozaprowizyjnych kosztów poniesionych przez pozwaną w związku z zawarciem umowy, aktualność swą utracił zarzut naruszenia art.217 k.p.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z art.227 k.p.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>), do czego miało dojść poprzez oddalenie wniosku dowodowego o zobowiązanie pozwanej do przedłożenia umowy o pośrednictwo ubezpieczeniowe zawartej z (...) Bankiem S.A. Skoro ostatecznie wysokość tych kosztów nie była sporna, zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego, a tym samym zbędne stało się badanie prawidłowości decyzji procesowej o odmowie zażądania wskazanego dokumentu i zaliczenia go w poczet materiału dowodowego.

Oczywiście słuszne są twierdzenia powoda o tym, że skutkiem uznania klauzuli za abuzywną nie może być jej częściowa bezskuteczność ani „miarkowanie” abuzywności. Brak mocy wiążącej dotyczy w całości klauzuli niedozwolonej, nie jest więc dopuszczalne uznanie, że jest ona skuteczna w zakresie, w jakim nie naruszałaby kryterium określonego w przepisie art.385⁽¹⁾. § 1 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). W szczególności uniosek o częściowej bezskuteczności postanowień uznanych za abuzywne nie wpływa z art.385⁽¹⁾. § 2 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). Przepis ten przewiduje jedynie, że jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>) nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Prawidłowa wykładnia powołanego przepisu prowadzi do wyeliminowania całej klauzuli, a nie ograniczeniu zakresu jej obowiązywania. Słuszność przedstawionej przez powoda oceny prawnej dotyczącej braku związania klauzulami uznanych za abuzywne nie może jednej prowadzić do uwzględnienia apelacji. Podobnie bowiem jak i w odniesieniu do problemu związania decyzją Prezesa UOKiK oraz porozumienia zawartego z pozwaną, Sąd Okręgowy nie wygłosił poglądu o prawnej dopuszczalności stopniowania sankcji związanej z uznaniem określonej klauzuli umownej za abuzywną czy związania tą klauzulą w części, w jakiej spełniałaby postulat zgodności z art.385⁽¹⁾. § 1 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). Stwierdził jedynie, że samo uprawnienie do pobierania opłat i kosztów poniesionych przez pozwaną w związku z zawarciem umowy nie może być uznane za niedozwolone. Stanowisko to Sąd Apelacyjny podziela.

Zgodnie z intencją obu stron umowa ubezpieczenia została zawarta na okres 10 lat. Strony przewidziały jej możliwość rozwiązania przez upływem tego okresu, jednakże pozwana zastrzegła dla siebie niewspółmiernie uprawnienia, które w pierwszych latach obowiązywania umowy sprowadzały się do zatrzymania całości składek wpłaconych przez powoda. Jak już o tym była mowa, postanowienie umowy dotyczące tzw. wskaźnika wykupu miało abuzywny charakter i jako takie nie rodziło skutków prawnych. Nie oznacza to jednak, że pozwana co do zasady nie była uprawniona do pobrania od powoda kosztów, jakie poniosła w związku z zawarciem umowy. Pozbawienie ubezpieczyciela tego uprawnienia, nawet przy uwzględnieniu profesjonalnego charakteru i skali jego działalności oraz faktu, że kontrahentem pozwanej był konsument, prowadziłoby do zachwiania równowagi kontraktowej stron. Z jednej strony wzorzec rozsądnego konsumenta, to jest osoby należyście zorientowanej i dbającej o własne sprawy, zakłada uwzględnienie konieczności zrekompensowania kontrahentowi poniesionych przez niego kosztów w razie zakończenia umowy przed upływem umówionego terminu, a z drugiej strony odmowa udzielenia ochrony słusznym interesom przedsiębiorcy nie znajdowałaby żadnego uzasadnienia w obowiązujących przepisach. W § 28 OWU zawarto zresztą postanowienie, w którym wskazano, że zawarcie umowy ubezpieczenia wiąże się ze znacznymi kosztami, na które składają się koszty wdrożenia produktu oraz akwizycji, uwzględnione w wysokości wskaźnika wykupu. Rozliczenie tych kosztów jest rozłożone w czasie trwania umowy w związku z sukcesywnym pobieraniem opłaty administracyjnej i opłaty za zarządzanie (k.16).

Rozwiązanie umowy przed upływem czasu, na jaki została zawarta, zrodziło po stronie pozwanej obowiązki zwrotu uzyskanych kwot stosownie do przepisów art.405 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>) i art.410 § 1 i 2 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>) – spełnione przez powoda świadczenia stało się nienależne ponieważ odpadła jego podstawa prawna. Rozliczenie wino nastąpić na zasadach ogólnych, to jest przy uwzględnieniu zasady aktualności wzbogacenia (art.410 § 1 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>)) w związku z art.409 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). Oznacza to, że pozwana może pomniejszyć podlegającą zwrotowi kwotę o koszty poniesione w związku z zawarciem umowy. Ich wysokość podlega wykazaniu na zasadach ogólnych (art.6 k.c. (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>)), choć oczywiście nie ma żadnych przeszkód ku temu by w umowie strony przewidziały ich zryczałtowaną wysokość, także poprzez wskazanie określonej części środków uiszczonych przez ubezpieczonego. Z wyżej wskazanych przyczyn wskaźnik zastrzeżony w umowie stron nie obowiązywał, pozwana była jednak zwolniona z obowiązku dowodzenia wysokości poniesionych kosztów skoro powód nie kwestionował, że wynosiły one 28.373,43zł. Kwota ta nie jest wygórowana, zważywszy, że miała zostać zrekompensowane w dziesięcioletnim okresie trwania umowy. Suma świadczeń uiszczonych przez powoda (100.000zł) powinna zatem zostać pomniejszona o koszty pozwanej, co daje kwotę 71.626,57zł (100.000zł – 28.373,43zł), a zatem i tak niższą od tej, jaką zasądził Sąd Okręgowy. Wprawdzie po wypowiedzeniu umowy na rachunku powoda zaksięgowano kwotę 122.321,26zł, to jednak Sąd Apelacyjny uznał, że

podstawę rozliczeń powinna stanowić suma uiszczonych składek bez uwzględnienia naliczonych opłat (administracyjnej i za zarządzanie), skoro zostały zrekompensowane poprzez pomniejszenie świadczenia o koszty poniesione przy zawarciu umowy, ale i bez uwzględnienia przyznanego przez pozwaną bonusu. W tym zakresie nie doszło bowiem ze strony powoda do świadczenia nienależnego, a sam bonus został udzielony w związku z zawarciem umowy i przy założeniu umówionego czasu jej trwania. Uwzględnienie żądania w tej części nie tylko naruszałoby reguły wyrażone w [art.405 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>), w związku z [art.410 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>), ale prowadziłoby także do rezultatu niemożliwego do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego i stanowiłoby nadużycie prawa w rozumieniu [art.5 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). Powód, który zdecydował się na rozwiązanie umowy zawartej na 10 lat już po upływie jednego roku, nie tylko otrzymałby swoje świadczenie w całości, ale mimo, że kontrahent poniósł określone i to dość znaczne koszty, uzyskalby wzbogacenie w wysokości ok.22 % wpłaconej sumy. Nie tylko wzbogacenie to nastąpiłoby kosztem pozwanej, ale i osiągnięcia tak wysokiego zysku w tak krótkim czasie nie zapewniają żadne dostępne na rynku legalne instrumenty finansowe.

Z tych przyczyn dalej idące żądanie pozwu nie jest zasadne, wobec czego słusznie Sąd Okręgowy orzekł o jego oddaleniu.

Mając na uwadze wszystkie przedstawione wyżej argumenty Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji i orzekł o jej oddaleniu po myśli [art.385 k.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>). Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło w oparciu o [art. 98 k.p.c.](http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296) (<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640430296>) w związku z § 2 pkt 5 i § 10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r., poz.1800 ze zm.).

SSA Aleksandra Janas SSA Olga Gornowicz – Owczarek SSA Irena Piotrowska

Dodano: 16 sierpnia 2018, Opublikował(a): **Monika Czaja**
Podmiot udostępniający informację: **Sąd Apelacyjny w Katowicach**
Osoba, która wytworzyła informację: **Olga Gornowicz-Owczarek, Irena Piotrowska**
Data wytworzenia informacji: 13 lipca 2018